Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (kümnes koda laiendatud koosseisus)

9. juuni 2021 *

Riigiabi – Saksa lennutransporditurg – COVID-19 pandeemia raames Saksamaa poolt tagatud Condor Flugdienstile antud riiklik laen – Otsus jätta vastuväited esitamata – Erakorralise sündmuse tõttu tekkinud kahju korvamiseks ette nähtud abi – ELTL artikli 107 lõike 2 punkt b – Kahju hindamine – Põhjuslik seos – Põhjendamiskohustus – Otsuse tagajärgede kehtima jätmine

Kohtuasjas T-665/20,

Ryanair DAC, asukoht Swords (Iirimaa), esindajad: advokaadid E. Vahida, F.-C. Laprévote, V. Blanc, S. Rating ja I.-G. Metaxas-Maranghidis,

hageja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: L. Flynn, F. Tomat ja V. Bottka,

kostja,

keda toetavad

Saksamaa Liitvabariik, esindajad: J. Möller, R. Kanitz ja P.-L. Krüger,

Prantsuse Vabariik, esindajad: E. de Moustier ja P. Dodeller,

ja

Condor Flugdienst GmbH, asukoht Kelsterbach (Saksamaa), esindajad: advokaadid A. Birnstiel ja S. Blazek,

menetlusse astujad,

mille ese on ELTL artiklil 263 põhinev nõue tühistada komisjoni 26. aprilli 2020. aasta otsus C(2020) 2795 (final) riigiabi SA.56867 (2020/N, ex 2020/PN) kohta – Saksamaa – Condor Flugdienstile COVID-19 pandeemia tekitatud kahju hüvitamine,

ÜLDKOHUS (kümnes koda laiendatud koosseisus),

koosseisus: koja president A. Kornezov (ettekandja), kohtunikud E. Buttigieg, K. Kowalik-Bańczyk, G. Hesse ja M. Stancu,

kohtusekretär: ametnik I. Pollalis,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

arvestades menetluse kirjalikku osa ja 18. märtsi 2021. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust

1 Condor Flugdienst GmbH (edaspidi „Condor“) on tellimuslende pakkuv lennuettevõtja, mille asukoht on Kelsterbachis (Saksamaa). Ta osutab eraklientidele ja reisikorraldajatele lennutransporditeenuseid algusega Frankfurtist, Düsseldorfist, Münchenist ja Hamburgist (Saksamaa) ning keskendub peamiselt puhkusereiside turule.

2 Condor kuulus varem Thomas Cook Group plc-le (edaspidi „Thomas Cooki kontsern“). Thomas Cooki kontsern lõpetas 23. septembril 2019 oma tegevuse ja tema suhtes algatati likvideerimismenetlus. Tihedate tegevus- ja finantssidemete tõttu viimati nimetatu ja Condori vahel tekkisid finantsraskused ka Condoril, mistõttu oli ta sunnitud 25. septembril 2019 taotlema maksejõuetusmenetluse algatamist.

3 Samal päeval teatas Saksamaa Liitvabariik Euroopa Komisjonile individuaalsest abist, mis seisnes Condorile riigigarantiiga 380 miljoni euro suuruse päästmislaenu andmises. Selle meetme eesmärk oli võimaldada Condoril jätkata oma tegevust seni, kuni tal on võimalik koondada enda likviidsusreserve, mis võimaldaks tal tegutseda Thomas Cooki kontsernist sõltumatult. Nimetatud meetme eesmärk oli seega säilitada korrapärane lennutransport ja piirata Condori negatiivseid tagajärgi, mille põhjustas tema emaettevõtja likvideerimine. Komisjon kiitis abi heaks 14. oktoobri 2019. aasta otsusega C(2019) 7429 (final), mis käsitleb riigiabi SA.55394 (2019/N) – Saksamaa – päästmisabi Condorile.

4 Saksamaa Liitvabariik teatas 24. aprillil 2020 komisjonile ELTL artikli 108 lõike 3 alusel Condorile antavast teisest individuaalsest abist, mis seisnes kahes tema tagatud laenus koos subsideeritud intressiga. Meetme eesmärk oli hüvitada osaliselt Condori kahju, mille otseselt põhjustasid tema lendude tühistamine ja lennuplaani muudatused pärast reisipiirangute kehtestamist COVID-19 pandeemia olukorras.

5 Komisjon võttis 26. aprillil 2020 vastu otsuse C(2020) 2795 (final) riigiabi SA.56867 (2020/N, ex 2020/PN) kohta – Saksamaa – Condorile COVID-19 pandeemia tekitatud kahju hüvitamine (edaspidi „vaidlustatud otsus“), milles komisjon leidis, et meede kujutab endast sellist riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, mis on ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel siseturuga kokkusobiv.

Menetlus ja poolte nõuded

6 Hageja Ryanair DAC esitas hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 6. novembril 2020.

7 Hageja esitas samal päeval Üldkohtu kantseleisse saabunud eraldi dokumendiga Üldkohtu kodukorra artiklite 151 ja 152 alusel taotluse lahendada asi kiirendatud menetluses. Üldkohus (kümnes koda) rahuldas 2. detsembri 2020. aasta otsusega kiirendatud menetluse taotluse.

8 Komisjoni esitatud kostja vastus saabus Üldkohtu kantseleisse 21. detsembril 2020.

9 Hageja esitas 28. detsembril 2020 kodukorra artikli 106 lõike 2 alusel põhjendatud taotluse kohtuistungi korraldamiseks.

10 Üldkohus otsustas kümnenda koja ettepanekul anda kohtuasi kodukorra artikli 28 alusel üle laiendatud kohtukoosseisule.

11 Saksamaa Liitvabariik, Condor ja Prantsuse Vabariik esitasid vastavalt 4. jaanuaril, 27. jaanuaril ja 28. jaanuaril 2021 Üldkohtu kantseleisse avaldused käesolevas kohtuasjas menetlusse astumiseks komisjoni nõuete toetuseks.

12 Üldkohtu kümnenda koja president andis 18. jaanuari ja 9. veebruari 2021. aasta otsusega vastavalt Saksamaa Liitvabariigile ja Prantsuse Vabariigile loa menetlusse astumiseks.

13 Üldkohtu kümnenda koja president andis 11. veebruari 2021. aasta kohtumäärusega Condorile loa menetlusse astuda.

14 19. jaanuari ja 11. veebruari 2021. aasta menetlust korraldavate meetmetena anti Saksamaa Liitvabariigile, Prantsuse Vabariigile ja Condorile kodukorra artikli 154 lõike 3 alusel luba esitada menetlusse astuja seisukohad.

15 Saksamaa Liitvabariik lisas menetlusse astuja seisukohtadele vaidlustatud otsuse konfidentsiaalse versiooni. Kohtuistungil kinnitasid nii komisjon kui ka Condor, et neil ei ole vastuväiteid sellele, et hagejale esitatakse vaidlustatud otsuse konfidentsiaalne versioon, ega sellele, et Üldkohus viitab sellele menetlust lõpetavas otsuses. See kinnitus on kantud kohtuistungi protokolli.

16 Hageja palub Üldkohtul:

– tühistada vaidlustatud otsus;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

17 Komisjon palub Üldkohtul:

– jätta hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejalt.

18 Prantsuse Vabariik palub Üldkohtul jätta hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata osas, milles vaidlustatakse vaidlustatud otsuse põhjendatus, ning jätta hagi ülejäänud osas sisuliselt rahuldamata. Teise võimalusena palub ta Üldkohtul jätta hagi tervikuna sisuliselt rahuldamata.

19 Saksamaa Liitvabariik ja Condor paluvad sarnaselt komisjoniga Üldkohtul jätta hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata ja mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

20 Hageja esitab hagi põhjendamiseks neli väidet, millest esimene puudutab diskrimineerimiskeelu, teenuste osutamise vabaduse ja asutamisvabaduse põhimõtte rikkumist, teine ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b väära kohaldamist ja abi proportsionaalsuse osas tehtud ilmset hindamisviga, kolmas asjaolu, et komisjon oleks pidanud algatama ametliku uurimismenetluse, ja neljanda kohaselt on rikutud põhjendamiskohustust ELTL artikli 296 tähenduses.

Vastuvõetavus

21 Hageja väidab hagiavalduse punktides 33–41, et tal on õigus esitada hagi „asjasse puutuva isikuna“ ELTL artikli 108 lõike 2 tähenduses ja „huvitatud poolena“ nõukogu 13. juuli 2015. aasta määruse (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad ELTL artikli 108 kohaldamiseks (ELT 2015, L 248, lk 9), artikli 1 punkti h tähenduses, millest tulenevalt on tal õigus esitada oma menetlusõiguste tagamiseks tühistamishagi vaidlustatud otsuse peale, mis tehti ametlikku uurimismenetlust algatamata.

22 Condori konkurendina mõjutab abimeetme rakendamine hageja huve, kuna COVID-19 pandeemia negatiivsetele tagajärgedele vaatamata võimaldab abimeede Condoril jätkata turul tegutsemist hageja konkurendina, kes saab toetust. Hageja, kes on enda väitel Saksamaal suuruselt teine lennuettevõtja, sellist toetust aga ei saa.

23 Komisjon ei vaidle vastu hagi vastuvõetavusele.

24 Prantsuse Vabariik leiab, et hagejal ei ole vaidlustatud otsuse põhjendatuse vaidlustamiseks hagi esitamise õigust ning seetõttu on hagi esimene ja teine väide vastuvõetamatud. Hagi kolmanda väite vastuvõetavusele, kuna tema sõnul on hageja vaieldamatult asjasse puutuv isik ELTL artikli 108 lõike 2 tähenduses, ega neljanda väite vastuvõetavusele Prantsuse Vabariik aga vastu ei vaidle.

25 Tuleb tõdeda, et hagi vastuvõetavuse suhtes ei ole kahtlust osas, milles hageja väidab, et komisjon oleks pidanud algatama ELTL artikli 108 lõikes 2 osutatud ametliku uurimismenetluse.

26 Nimelt tuleb ELTL artiklis 108 osutatud kontrollimenetluse raames eristada kahte etappi. Esiteks ELTL artikli 108 lõikes 3 ette nähtud esialgse uurimise etapp, mis võimaldab komisjonil kujundada esialgse arvamuse abi kokkusobivuse kohta. Teiseks ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud ametlik uurimismenetlus, mis võimaldab komisjonil hankida juhtumi asjaolude kohta täielikku teavet. Üksnes selle menetluse raames näeb EL toimimise leping ette komisjoni kohustuse küsida asjasse puutuvatelt isikutelt selgitusi (19. mai 1993. aasta kohtuotsus Cook *vs.* komisjon, C-198/91, EU:C:1993:197, punkt 22; 15. juuni 1993. aasta kohtuotsus Matra *vs.* komisjon, C-225/91, EU:C:1993:239, punkt 16, ja 15. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters jt *vs.* komisjon, T-79/16, ei avaldata, EU:T:2018:680, punkt 46).

27 Kui ametlikku uurimismenetlust ei algatata, puudub asjasse puutuvatel isikutel, kes oleksid saanud selle teise etapi jooksul märkusi esitada, selline võimalus. Selle olukorra parandamiseks on tunnustatud nende õigust vaidlustada liidu kohtus komisjoni otsus mitte algatada ametlikku uurimismenetlust. Seega on hagi, millega taotletakse ELTL artikli 108 lõike 3 alusel tehtud otsuse tühistamist ning mille esitab asjasse puutuv isik ELTL artikli 108 lõike 2 tähenduses, vastuvõetav juhul, kui hagi esitaja soovib seeläbi kaitsta oma viimati nimetatud sättest tulenevaid menetlusõigusi (vt 18. novembri 2010. aasta kohtuotsus NDSHT *vs.* komisjon, C-322/09 P, EU:C:2010:701, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Käesolevas asjas komisjon ametlikku uurimismenetlust ei algatanud ning hageja tugineb kolmandas väites oma menetlusõiguste rikkumisele. Määruse 2015/1589 artikli 1 punkti h kohaselt kuulub abisaajaga konkureeriv ettevõtja vaieldamatult „asjasse puutuvate isikute“ hulka ELTL artikli 108 lõike 2 tähenduses (3. septembri 2020. aasta kohtuotsus Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland jt *vs.* komisjon, C-817/18 P, EU:C:2020:637, punkt 50; vt selle kohta ka 18. novembri 2010. aasta kohtuotsus NDSHT *vs.* komisjon, C-322/09 P, EU:C:2010:701, punkt 59).

29 Käesolevas asjas on vaieldamatu, et hageja ja Condori – kes on abisaaja – vahel on konkurentsisuhe. Nimelt väitis hageja, ilma et talle vastu vaieldaks, et ta on teenindanud Saksamaa lennuliine üle 20 aasta, et ta vedas 2019. aastal lähtekohaga Saksamaalt või sihtkohaga sellesse riiki 19 miljonit

reisijat ning et talle kuulus Saksa turust ligikaudu 9%, mille arvestuses oli ta suuruselt teine lennuettevõtja Saksamaal. Hageja rõhutas samuti, et tema 2020. aasta suveks koostatud lennugraafik, mis pandi paika enne COVID-19 pandeemia puhkemist, hõlmas 265 liini, mille lähtekohtadeks oli 14 Saksa lennujaama. Lisaks tuvastas komisjon vaidlustatud otsuse punktis 15, et hageja teenindas ka teatavaid Condori teenindatavaid sihtkohti ning et need lennuettevõtjad konkureerivad omavahel „ainult istekohtade“, see tähendab otse eraklientidele müüdavate istekohtade müügi osas. Hageja on seega asjasse puutuv isik, kes on huvitatud, et ELTL artikli 108 lõikest 2 tulenevate menetlusõiguste kaitse oleks tema puhul tagatud.

30 Seega tuleb hagi tunnistada vastuvõetavaks osas, milles hageja tugineb oma menetlusõiguste rikkumisele.

31 Selles kontekstis tuleb tõdeda, et kolmas väide, mis puudutab sõnaselgelt hageja menetlusõiguste kaitset, on vastuvõetav, arvestades, et hageja on asjasse puutuv isik, nagu see eespool punktis 29 välja selgitati. Nimelt võib hageja selleks, et kaitsta menetlusõigusi, mis tal on ametlikus uurimismenetluses, tugineda väidetele, mis tõendavad, et komisjonil olevate või olla võivate andmete ja asjaolude hindamine oleks teatatud meetme esialgse uurimise etapis pidanud tekitama kahtlusi selle meetme kokkusobivuse osas siseturuga (vt selle kohta 22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Régie Networks, C-333/07, EU:C:2008:764, punkt 81; 9. juuli 2009. aasta kohtuotsus 3F *vs.* komisjon, C-319/07 P, EU:C:2009:435, punkt 35, ja 24. mai 2011. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kronoply ja Kronotex, C-83/09 P, EU:C:2011:341, punkt 59).

32 Veel olgu meenutatud, et selleks, et tõendada oma menetlusõiguste rikkumist kahtluste tõttu, mida vaidlusalune meede oleks pidanud tekitama siseturuga kokkusobivuse suhtes, on hagejal õigus esitada argumente, mis tõendavad, et komisjoni järeldus, mille kohaselt on meede siseturuga kokkusobiv, oli väär, ning see tõendab *a fortiori*, et komisjonil oleksid pidanud olema kahtlused meetme siseturuga kokkusobivuse hindamisel. Järelikult võib Üldkohus analüüsida hageja esitatud sisulisi argumente, et kontrollida, kas need võivad kinnitada tema sõnaselgelt esitatud väidet selliste kahtluste esinemise kohta, mis põhjendavad ELTL artikli 108 lõike 2 kohase menetluse algatamist (vt selle kohta 13. juuni 2013. aasta kohtuotsus Ryanair *vs.* komisjon, C-287/12 P, ei avaldata, EU:C:2013:395, punktid 57–60, ja 6. mai 2019. aasta kohtuotsus Scor *vs.* komisjon, T-135/17, ei avaldata, EU:T:2019:287, punkt 77).

33 Mis puudutab neljandat väidet, mille kohaselt on rikutud põhjendamiskohustust, siis tuleb rõhutada, et põhjendamiskohustuse rikkumine kuulub oluliste menetlusnormide rikkumise hulka ja kujutab endast avalikul huvil põhinevat väidet, mida liidu kohus peab käsitlema omal algatusel ja mis ei ole seotud vaidlustatud otsuse sisulise õiguspärasusega (vt selle kohta 2. aprilli 1998. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, punktid 67–72).

Sisulised küsimused

34 Kõigepealt tuleb analüüsida neljandat väidet.

Neljas väide, et rikutud on põhjendamiskohustust

35 Neljandas väites leiab hageja sisuliselt, et vaidlustatud otsus on mitmes mõttes põhjendamata või põhjendatud ebapiisavalt.

36 Täpsemalt väidab hageja, et komisjon ei ole vaidlustatud otsuses õiguslikult piisavalt põhjendanud selle kahju hindamist, mida kõnealuse abimeetmega soovitakse hüvitada, ja sisuliselt takistab see nii temal kui ka Üldkohtul kontrollida nimetatud abimeetme proportsionaalsust.

37 Sellega seoses märgib hageja eelkõige oma teise väite raames, et komisjon ei ole andnud ühtki selgitust põhjuste kohta, miks ta võttis kõnealuse abimeetmega hüvitatava kahju arvutamisel arvesse kulusid, mis on seotud Condori maksejõuetuse perioodi pikendamisega pärast seda, kui viimase müük ebaõnnestus. Hageja kritiseerib selles osas vaidlustatud otsuse punkti 79 põhjendusi. Kuna eespool nimetatud kulud on väidetava kahju ja abisumma vahelisest erinevusest suuremad, võib vaidlustatud otsusega kaasneda ülemäärane hüvitamine ja seega ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b väär kohaldamine.

38 Komisjon, keda toetavad Saksamaa Liitvabariik, Prantsuse Vabariik ja Condor, vaidleb sellele argumendile vastu. Oma vastuses teisele väitele väidab ta, et vaidlustatud otsuse punktides 21 ja 79 on ta nõuetekohaselt tõendanud, et Condori maksejõuetusmenetluse pikendamine, mida varem ei osatud ette näha, oli kõnealuse erakorralise sündmuse otsene tagajärg. Ilma COVID-19 pandeemiata ja selle kontekstis kehtestatud piiranguteta ei oleks Condori maksejõuetusmenetlust 2020. aasta aprillis enam toimunud. Ta selgitab, et potentsiaalne investor taganes ostulepingust Condori ja tema enda majandus- ja likviidsusraskuste tõttu, mille põhjustas COVID-19 pandeemia. Komisjon väidab niisiis, et hageja kritiseerib tegelikult tema hinnangu põhjendatust nimetatud küsimuses ja mitte vaidlustatud otsuses selle kohta sisalduvat põhjendust, mis võimaldab täielikult mõista tema analüüsi.

39 Kõigepealt tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad ELTL artikliga 296 nõutud põhjendused vastama asjaomase akti olemusele ning neist peab selgelt ja üheselt selguma akti andnud institutsiooni arutluskäik, mis võimaldab huvitatud isikutel võetud meetme põhjuseid mõista ja pädeval kohtul kontrolli teostada. Põhjendamise nõuet tuleb hinnata, arvestades juhtumi asjaolusid, nimelt akti sisu, põhjenduste olemust ja selgituste saamise huvi, mis võib olla akti adressaatidel või teistel isikutel, keda akt otseselt ja isiklikult puudutab. Ei ole nõutud, et põhjenduses oleks toodud kõik asjasse puutuvad faktilised ja õiguslikud asjaolud, kuna kontrollides akti põhjenduse vastavust ELTL artikli 296 nõuetele, tuleb lisaks akti sõnastusele arvestada akti konteksti ja kõiki asjasse puutuvaid õigusnorme (vt 8. septembri 2011. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Madalmaad, C-279/08 P, EU:C:2011:551, punkt 125 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Kuigi on tõsi, et institutsioonid ei ole nende poolt vastuvõetavate otsuste põhjendamisel kohustatud võtma seisukohta kõikide argumentide suhtes, mille huvitatud isikud haldusmenetluses esitavad, peavad nad siiski esitama oma otsuste ülesehituses keskse tähtsusega faktid ja õiguslikud kaalutlused (vt selle kohta 10. juuli 2008. aasta kohtuotsus Bertelsmann ja Sony Corporation of America *vs.* Impala C-413/06 P, EU:C:2008:392, punkt 169 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 18. septembri 2018. aasta kohtuotsus Duferco Long Products *vs.* komisjon, T-93/17, ei avaldata, EU:T:2018:558, punkt 67).

41 Otsuses jätta ELTL artikli 108 lõike 2 alusel ametlik uurimismenetlus algatamata peavad olema ära näidatud üksnes põhjused, millest lähtudes komisjon on järeldanud, et tal ei ole abi siseturuga kokkusobivuse hindamisel tõsiseid raskusi, ning ka niisuguse otsuse lühidalt esitatud põhjendust tuleb pidada ELTL artiklis 296 sätestatud põhjendamisnõuet arvestades piisavaks, kui sellest nähtuvad selgelt ja ühemõtteliselt põhjused, millest lähtudes komisjon leidis, et tal ei esine tõsiseid raskusi, kuna küsimus nende põhjenduste paikapidavusest ei ole selle nõudega seotud (27. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Austria *vs.* Scheucher-Fleisch jt, C-47/10 P, EU:C:2011:698, punkt 111, ja 12. mai 2016. aasta kohtuotsus Hamr – Sport *vs.* komisjon, T-693/14, ei avaldata, EU:T:2016:292, punkt 54; vt selle kohta ka 22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Régie Networks, C-333/07, EU:C:2008:764, punktid 65, 70 ja 71).

42 ELTL artikli 107 lõike 2 punktist b, mis on vaidlustatud otsuse õiguslik alus, tuleneb, et siseturuga on kokkusobiv loodusõnnetuste ja erakorraliste sündmuste tekitatud kahju korvamiseks antav abi. Kuna tegemist on erandiga ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud riigiabi siseturuga kokkusobimatuse üldisest põhimõttest, tuleb ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b tõlgendada kitsalt. Seepärast võib selle sätte mõttes hüvitada vaid loodusõnnetuste või muude erakorraliste sündmustega otseselt tekitatud majandusliku kahju. Järelikult peab erakorralise sündmusega tekitatud kahju ja riigiabi vahel olema otsene seos ning vajalik on tekkinud kahju võimalikult täpne hindamine (vt 23. veebruari 2006. aasta kohtuotsus Atzeni jt, C-346/03 ja C-529/03, EU:C:2006:130, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).

43 Komisjon peab seejärel kontrollima, kas kõnealuseid abimeetmeid on võimalik kasutada erakorraliste sündmuste tekitatud kahju hüvitamiseks või mitte, ning keelab üldmeetmed, mis ei ole sellistest sündmustest väidetavalt põhjustatud kahjuga seotud (17. veebruari 2021. aasta kohtuotsus Ryanair *vs.* komisjon, T-259/20, edasi kaevatud, EU:T:2021:92, punkt 25). Samuti peab asjaomane liikmesriik piirduma hüvitise summa puhul sellega, mis on vajalik kõnealuse meetmega soodustatud isikutele tekitatud kahju hüvitamiseks.

44 Järelikult ei kuulu ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b kohaldamisalasse abi, mis võib olla suurem abisaajale asjaomase sündmusega otseselt tekitatud kahjust (vt selle kohta 11. novembri 2004. aasta kohtuotsus Hispaania *vs.* komisjon, C-73/03, ei avaldata, EU:C:2004:711, punktid 40 ja 41).

45 Seega peab kahju põhjustanud sündmus, nagu see on määratletud vaidlustatud otsuses, olema selle kahju tekkimise määrav põhjus, mida kõnealuse abiga soovitakse hüvitada, ja olema selle otsene allikas. Otsene seos esineb vaid siis, kui kahju on kõnealuse sündmuse otsene tagajärg, ilma et see sõltuks muude põhjustega koos esinemisest.

46 Käesolevas asjas tuleb esiteks märkida, et vaidlustatud otsuse punktist 11 nähtub, et kõnealuse abi eesmärk on hüvitada Condorile „kahju, mis on otseselt põhjustatud tema lendude tühistamisest või lennugraafiku muudatustest COVID-19 pandeemiaga seotud reisipiirangute ja eelkõige karantiinimeetmete tõttu“. Vaidlustatud otsuse punkt 84 kinnitab sõnaselgelt kõnealuse abi eesmärki.

47 Lisaks kirjeldas komisjon vaidlustatud otsuses üksikasjalikult liikmesriikide ja eelkõige Saksamaa kehtestatud reisipiiranguid. Ta selgitab, et COVID-19 pandeemia viis reisipiiranguteni terves maailmas ja enamiku reisijate lennutranspordi liinide sulgemiseni. Seetõttu pidi Condor enamiku oma lendudest tühistama või muutma ja jätma suurema osa oma lennukipargist seisma (vt eelkõige vaidlustatud otsuse punktid 4, 9 ja 72).

48 Kostja vastuse punktis 59 kinnitas komisjon sõnaselgelt, et kõnealuse abimeetme eesmärk on hüvitada Condorile „kahju, mis tulenes tema lendude tühistamisest või lennugraafiku muudatustest üksnes COVID-19 pandeemiaga seotud reisipiirangute tõttu“, ning et vaidlustatud otsus „ei näe ette hüvitist muu kahju eest, mida COVID-19 pandeemia võis põhjustada“. Komisjon selgitab ka, et vaidlustatud otsuses kõnealuse kahju hindamisel kasutatud meetod ei hõlma „muid kahjuallikaid“, „välja arvatud reisipiirangud“.

49 Seega on selge, et vaidlustatud otsuse sõnastuse enda ja komisjoni poolt kostja vastuses esitatud argumentide kohaselt on kõnealuse abimeetme eesmärk hüvitada Condorile kahju, mis on otseselt põhjustatud tema lendude tühistamisest ja lennugraafiku muudatustest COVID-19 pandeemia kontekstis kehtestatud reisipiirangute tõttu, mitte mis tahes muu kahju, mis on nimetatud pandeemiaga üldiselt seotud.

50 Neil asjaoludel tuleb teiseks uurida, kas komisjon esitas vaidlustatud otsuses õiguslikult piisavalt põhjused, miks ta leidis muu hulgas seda, et täiendavad kulud, mida Condor kandis maksejõuetusmenetluse pikendamise tõttu ja millele hageja viitab, olid otseselt põhjustatud Condori lendude tühistamisest ja lennugraafiku muudatustest COVID-19 pandeemia kontekstis kehtestatud reisipiirangute tõttu.

51 Lisaks tuleb täpsustada, et komisjon, kelle ülesanne on kontrollida riigiabi meetmete kokkusobivust siseturuga, peab olema veendunud sellise põhjusliku seose olemasolus.

52 Käesolevas asjas võttis komisjon, selleks et hinnata kahju summat, mida kõnealuse abimeetmega soovitakse hüvitada, sisuliselt aluseks selliste maksustamiseelse kasumi (edaspidi „MEK“) prognooside vahelise erinevuse ajavahemikul märtsist kuni detsembrini 2020, mis tehti enne ja pärast reisipiirangutest ja karantiinimeetmetest teatamist. See erinevus hinnati 259,7 miljonile eurole. Lisaks pidas komisjon „õiguspäraseks“ lisada sellele summale täiendavad kulud, mis Condoril tekkisid seoses

viimase maksejõuetusmenetluse pikendamisega, mis ei olnud prognoositav ajal, mil pärast COVID-19 pandeemia algust tehti MEKi prognoosid (vaidlustatud otsuse punkt 79). Lisakulude summaks hinnati 17 miljonit eurot. Kahju kogusumma, mida peeti Condorile vajalikuks hüvitada, ulatus seega 276,7 miljoni euroni.

53 Täiendavate kulude allikat selgitati vaidlustatud otsuse punktides 18–21, millest nähtub sisuliselt, et alates 2019. aasta septembrist, st ammu enne seda, kui COVID-19 pandeemia tõttu kehtestati reisipiirangud, algatati Condori maksejõuetusmenetlus ja et selle menetluse raames koostatud ümberkorralduskava nägi muu hulgas ette nimetatud lennuettevõtja müügi uuele investorile. See müük aga ebaõnnestus, kui investor teatas 2020. aasta märtsi lõpus oma otsusest kavandatavast tehingust taganeda. Vaidlustatud otsuse punkti 21 kohaselt toob „müügikatsete ebaõnnestumine kaasa pikaajalise maksejõuetusmenetluse“, mis tekitab täiendavaid kulusid hinnangulises suuruses 17 miljonit eurot.

54 Vaidlustatud otsuse eespool viidatud lõikudest nähtub, et kõnealused lisakulud on põhjustatud Condori müügikatsete ebaõnnestumisest. Ebaõnnestumise tagajärjel ei saanud maksejõuetusmenetlust, mis oli kestnud alates 2019. aasta septembrist, esialgu ette nähtud ajakava kohaselt lõpetada, vaid seda tuli pikendada, mis tõi kaasa selle menetlusega seotud lisakulusid.

55 Vaidlustatud otsuses ei ole siiski selgitatud, kuidas Condori maksejõuetusmenetluse pikendamisega kaasnevad lisakulud on COVID-19 raames kehtestatud reisipiirangute tõttu otseselt põhjustatud tema lendude tühistamisest või lennugraafiku muudatustest.

56 Esiteks tuleb sedastada, et komisjon märkis vaidlustatud otsuse punktis 79 üksnes seda, et tema hinnangul on „õiguspärane“ lisada Condori maksejõuetusmenetluse pikendamise raames tekkinud lisakulud väidetava kahju hulka, kuna need ei olnud ettenähtavad ajal, mil pärast COVID-19 pandeemia ilmnemist MEKi prognoosid tehti. Sellegipoolest ei tõenda asjaolu, kas need kulud olid tol hetkel prognoositavad või mitte, et need olid COVID-19 raames kehtestatud reisipiirangute tõttu otseselt põhjustatud tema lendude tühistamisest või lennugraafiku muudatustest. Samuti ei piisa vaidlustatud otsuses esitatud märkusest selle kohta, et nimetatud kulude lisamine on „õiguspärane“, selgitamata piisavalt selgelt ja täpselt põhjuseid, miks komisjon leidis, et nende määrav põhjus oli eespool viidatud lendude tühistamine ja lennugraafiku muudatused.

57 Teiseks ei ole vaidlustatud otsuses ka selgitatud, miks Condori müük ebaõnnestus. Sellest järeldub, et vaidlustatud otsuses ei ole ühtegi asjaolu, mis näitaks, et müügi ebaõnnestumise põhjus oli Condori lendude tühistamine ja lennugraafiku muudatused COVID-19 pandeemia kontekstis kehtestatud reisipiirangute tõttu.

58 Kolmandaks tuleneb vaidlustatud otsusest, et maksejõuetusmenetlus, mis algatati 2019. aasta septembris, algatati Condori finantsraskuste tõttu, millega viimane seisis oma emaettevõtja likvideerimise järgselt silmitsi, ja mitte COVID-19 pandeemiaga seotud raskuste tõttu. Nimetatud menetlus algas ja sellega seotud kulud tekkisid seega enne pandeemia puhkemist. Neil asjaoludel pidi komisjon eriti tähelepanelikult uurima, kas Condori lendude tühistamine ja lennugraafiku muudatused COVID-19 pandeemia raames kehtestatud reisipiirangute tõttu oli tõepoolest määrav põhjus, miks Condor kandis maksejõuetusmenetluse pikendamise tõttu täiendavaid kulusid, ning õiguslikult piisavalt põhjendama oma otsust selles küsimuses.

59 Isegi kui oletada, et pandeemia raskendas võimalust, et maksejõuetusmenetlus lõpetatakse võimalikult kiiresti, nagu väitis komisjon kohtuistungil, ei viita vaidlustatud otsuses sellegipoolest miski sellele, milline on komisjoni arvates põhjuslik seos ühelt poolt Condori lendude tühistamise ja lennugraafiku muudatuste ning teiselt poolt nende täiendavate kulude tekkimise vahel. Täpsemalt, kuigi komisjon märkis vaidlustatud otsuse punktis 21, et need kulud olid Condori müügi ebaõnnestumise tulemus, ei täpsustanud ta selle ebaõnnestumise põhjust ega ka seda, kas pärast müügi ebaõnnestumist oli Condor kohustatud maksejõuetusmenetlust jätkama või võis ta ebaõnnestunud müügist hoolimata sellest

loobuda. Asjaolu, et vaidlustatud otsuse punkti 21 kohaselt pidi pikendamine kestma kaks kuni kolm kuud, samas kui nimetatud otsuse punktide 92 ja 93 kohaselt peeti Condori hilisemat müüki võimalikuks 2022. aasta juunis, näib viitavat asjaolule, et Condor eeldas tema maksejõuetusmenetluse lõppemist ammu enne müüki ja sõltumata sellest, kas see üldse aset leiab.

60 Neljandaks ei selgitanud komisjon vaidlustatud otsuses ka seda, kuidas hinnati maksejõuetusmenetluse pikendamisega kaasnevaid täiendavaid kulusid ning asjasse puutuvate kulude laadi. Lisaks ei vastanud ta küsimusele, kas kõik kulud või ainult osa neist on otseselt põhjustatud Condori lendude tühistamisest ja lennugraafiku muudatustest.

61 Kuna neid asjaolusid arvesse võttes puuduvad vaidlustatud otsuses muud konkreetsed ja kontrollitavad tõendid, on Üldkohtul võimatu kontrollida, kas komisjon võis ilma selles osas kahtlusi evimata järeldada, et esines otsene põhjuslik seos maksejõuetusperioodi pikendamisest tulenevate kulude ja Condori lendude tühistamise ja lennugraafiku muudatustest tulenevate kulude vahel, mis tekkisid COVID-19 pandeemia kontekstis kehtestatud reisipiirangute tõttu.

62 Komisjon ei saa tugineda asjaolule, et Saksamaa ametiasutused kohustusid kontrollima *ex post*, kas abisumma ületab kahju summat, ja nõudma Condorilt tagasi kogu sellest tuleneva ülemäärase hüvitise (vaidlustatud otsuse punktid 98–100). Nimelt, kuna komisjon järeldas vaidlustatud otsuses, et kulud, mis on seotud maksejõuetusmenetluse pikendamisega, tuleb lisada hüvitatavale kahjule, siis käsitleb *ex post* kontrollimine üksnes nende kulude täpset suurust, mitte aga õiguslikku küsimust, kas neid kulusid saab ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel hüvitada või mitte.

63 Sellest järeldub, et vaidlustatud otsus on selles küsimuses ebapiisavalt põhjendatud.

64 Seega tuleb hagi neljanda väitega nõustuda, ilma et oleks vaja analüüsida teisi hageja poolt selle väite raames esitatud argumente.

65 Samuti tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse kohaselt hinnati Condorile tekitatud kahju suuruseks 276,7 miljonit eurot, samas kui abisumma oli 267,1 miljonit eurot. Selle põhjal järeldas komisjon, et kõnealune abimeede ei ületanud kahju hüvitamiseks vajalikku (vaidlustatud otsuse punktid 96 ja 97). Sellest järeldub, et maksejõuetusmenetluse pikendamisega seotud kulude – mis on hinnanguliselt 17 miljonit eurot – võimalik mahaarvamine kahju kogusummast juhul, kui otsese põhjusliku seose tingimus ei ole täidetud, mida Üldkohus ei saa kontrollida vaidlustatud otsuses sisalduvate ebapiisavate põhjenduste tõttu, tooks kaasa selle, et abisumma ületaks kõnealuse kahju summa, mis võib vastavalt eespool punktis 44 viidatud kohtupraktikale muuta abi siseturuga kokkusobimatuks. Järelikult takistab vaidlustatud otsuse ebapiisav põhjendamine Üldkohtul kontrollida, kas komisjon leidis õigesti, et tal ei ole asjaomase abi siseturuga kokkusobivuse hindamisel tõsiseid raskusi.

66 Vaidlustatud otsuse ebapiisav põhjendamine toob seega kaasa selle otsuse tühistamise.

67 Seega tuleb vaidlustatud otsus tühistada, ilma et oleks vaja uurida hagi muid väiteid.

Vaidlustatud otsuse tagajärgede kehtima jätmine

68 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et juhul kui see on põhjendatud õiguskindlusest lähtuvate kaalutlustega, on liidu kohtul ELTL artikli 264 teise lõigu kohaselt kaalutlusõigus igal konkreetsel juhul märkida, millised käsitletava akti tagajärjed loetakse kehtivaks (vt analoogia alusel 22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Régie Networks, C-333/07, EU:C:2008:764, punkt 121 ja seal viidatud kohtupraktika).

69 ELTL artikli 264 teisest lõigust tuleneb, et kui liidu kohus peab seda vajalikuks, võib ta piirata oma otsuse tühistamise toimet isegi omal algatusel (vt selle kohta 1. aprilli 2008. aasta kohtuotsus parlament ja Taani *vs.* komisjon, C-14/06 ja C-295/06, EU:C:2008:176, punkt 85).

70 Viidatud kohtupraktika kohaselt on liidu kohus kasutanud liidu õigusakti kehtetuks tunnistamise toime ajalise piiramise võimalust juhtudel, kui õiguskindlusest tulenevatel kaalutlustel, mis hõlmavad kõiki üldisi huve, st nii avalikke kui erahuve, mis on vastavates kohtuasjades käsitlusel olnud, ei saa lubada käsitletava õigusakti alusel kohtuotsuse kuupäevale eelneva ajavahemiku osas kogutud või makstud summade vaidlustamist (22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Régie Networks, C-333/07, EU:C:2008:764, punkt 122).

71 Käesoleval juhul leiab Üldkohus, et esinevad õiguskindlusest lähtuvad kaalutlused, mis põhjendavad vaidlustatud otsuse tühistamise toime ajalist piiramist. Esiteks on kõnealuse abimeetmega ette nähtud rahasummade saamise kohesel kahtluse alla seadmisel kahjulikud tagajärjed Saksamaa majanduse jaoks majanduslikus ja sotsiaalses kontekstis, mida COVID-19 pandeemia juba on negatiivselt mõjutanud. Teiseks tuleb arvesse võtta asjaolu, et vaidlustatud otsuse tühistamine on tingitud otsuse puudulikust põhjendamisest.

72 ELTL artiklis 266 on aga sätestatud, et komisjon, kelle õigusakt on tunnistatud tühiseks, peab võtma vajalikud meetmed Üldkohtu otsuse täitmiseks.

73 Neil põhjustel tuleb vaidlustatud otsuse tühistamise toime peatada, kuni komisjon võtab vastu uue otsuse. Arvestades kiirust, millega komisjon tegutses alates kõnealusest meetmest teavitamisele eelnevast etapist ja teatamise hetkest, peatatakse tühistamise toime mitte kauemaks kui kaks kuud arvates käesoleva kohtuotsuse kuulutamise päevast, juhul kui komisjon otsustab uue otsuse vastu võtta ELTL artikli 108 lõike 3 alusel, ning mõistlikuks lisaajaks juhul, kui komisjon peaks otsustama algatada ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud menetluse (vt selle kohta 22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Régie Networks C-333/07, EU:C:2008:764, punkt 126).

Kohtukulud

74 Kodukorra artikli 134 lõike 1 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus on tehtud komisjoni kahjuks, tuleb komisjoni kohtukulud jätta tema enda kanda ja mõista hageja kohtukulud vastavalt hageja nõudele välja komisjonilt.

75 Kodukorra artikli 138 lõike 1 alusel kannavad menetlusse astunud liikmesriigid ja institutsioonid ise oma kohtukulud. Lisaks võib kodukorra artikli 138 lõike 3 kohaselt Üldkohus otsustada, et menetlusse astuja, keda ei ole sama artikli lõikes 1 nimetatud, kannab oma kohtukulud ise.

76 Seega tuleb otsustada, et Saksamaa Liitvabariik, Prantsuse Vabariik ja Condor kannavad ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kümnes koda laiendatud koosseisus)

otsustab:

1. **Tühistada komisjoni 26. aprilli 2020. aasta otsus C(2020) 2795 (final) riigiabi SA.56867 (2020/N, ex 2020/PN) kohta – Saksamaa – Condor Flugdienst GmbH-le COVID-19 pandeemia tekitatud kahju hüvitamine.**

2. Peatada otsuse tühistamise toime, kuni komisjon võtab ELTL artikli 108 alusel vastu uue otsuse. Tühistamise toime peatatakse mitte kauemaks kui kaks kuud arvates käesoleva kohtuotsuse kuulutamise päevast, juhul kui komisjon otsustab uue otsuse vastu võtta ELTL artikli 108 lõike 3 alusel, ning mõistlikuks lisaajaks juhul, kui komisjon otsustab algatada ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud menetluse.

3. Jätta komisjoni kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja Ryanair DAC kohtukulud.

4. Jätta Saksamaa Liitvabariigi, Prantsuse Vabariigi ja Condor Flugdiensti kohtukulud nende endi kanda.

Kornezov Buttigieg Kowalik-Bańczyk

Hesse Stancu

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 9. juunil 2021 Luxembourgis.

Allkirjad